

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΑ ΜΕΤΟΧΙΑ ΕΝ ΕΠΤΑΝΗΣΩ

Τὰ δύο ἐπίσημα καλογηρικὰ γράμματα, ἀτινα σήμερον ἐκδίδω, προερχόμενα ἐκ Κεφαλληνίας, ἀπεσώμησαν εἰς χεῖρας τοῦ πάντ^ο ἀρίστου φίλου μου κ. Λεωνίδα Χ. Ζώη, παραχωρήσαντός μοι δῶρον, ἵνα χρησιμοποιήσω ταῦτα ποτε, δοθείσης εὐκαιρίας· ἀλλ' εὐκαιρίαν κρίνω πᾶσαν ἀνάμνησιν παρελθουσῶν εὐτυχῶν — σχετικῶς — ἡμερῶν τῆς παρελθούσης ἡμῶν ἐθνικῆς, οὕτως εἰπεῖν, ζωῆς.

Πρόσκειται περὶ τῶν ὑποθέσεων δύο ἀγιορειτικῶν μονῶν, ἃς εἶχον ἐν Ἐπτανήσῳ, καὶ κινδίως ἐν Ζακύνθῳ, ἡ Μεγάλη Λάρισα — δῆλα δὴ Λαύρα — καὶ ἡ τοῦ Διονυσίου. Εἶχεν αὐτὴν Μετόχιον, οὗ δὲ ναὸς ἐτιμάτο ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀγίας Σοφίας, εἰ δὲ καὶ ἡ Λαύρα εἶχεν αὐτόθι, ἀγνωστον, εἰς ἐμὲ τούλαχιστον· ἀλλὰ ἀνακηρύττει αὐτὴν λαοιώτην ἐπίτροπον τῷ 1660 τὸν εὐπατρίδην Πέτρον Καπνίσην, διστις ἐδικαιοῦτο ὥνα εἰσπράττῃ τὰ ἐν Ζακύνθῳ (ὑλικὰ) δικαιώματα τῆς Λαύρας, ἔξη ἡσ προσήρχοντο εἰς τὴν νῆσον « πατέρες » τῆς μονῆς, ἃς εἰπωμεν, κατὰ καλογηρικὴν λέξιν « γεροντάδες ».

Τὸ γράμμα τῆς Λαύρας καὶ συνετάχθη καὶ ἐγράφη ἐν Ἀγίῳ Ὅρει, ἐνῷ τὸ τῆς μονῆς Διονυσίου ἐν Ἀγίῳ Ὅρει μὲν ἐγράφη, προδήλως δικιαστής συνετάχθη ἐν Ζακύνθῳ, σταλέν εἰς τὴν δικαιοῦχον μονῆν, ἵνα μεταγραφῇ καὶ σφραγισθῇ. Πολλαὶ λέξεις ἀναφερόμεναι εἰς αὐτὸν οὐδέποτε ἐλαλήθησαν ἐν Ἀγίῳ Ὅρει, οὔτε ποτε ἡκούσθη ὥνα προφέρωσιν οἵ ἀγιορεῖται τὸ Ζα - Τζα, ὡς εἰς τὰς ἐν Αλγαίῳ Πελάγει νήσους.

Τεκμήριον εὐσεβίας τῶν ὁρθοδόξων Ζακύνθου πρέπει ὥνα ἐπιγράφωμεν τὸν ναὸν καὶ τὸ Μετόχιον Ἀγίας Σοφίας, ἀλλὰ τὴν εὐσεβειαν δεικνύει καὶ ἡ ἀποστολὴ ἀγιοταριτῶν μοναχῶν πρὸς συνάθροισιν ἐλεῶν ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου, κατέστησα δὲ ἐκ τούτων γνωστὸν (1692) τὸν μητροπολίτην Ἰουβενάλιον τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Πτολεμαΐδος, καθὰ γράφουσιν αἱ « Πατριαρχικαὶ Ἐφημερίδες » μου.

Μετόχια μοναστηρίων, οὖ μόνον ἀγιορειτικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπαρχίαις τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς ὑπῆρχον πολλὰ πρὸ τῆς ΙΘ' ἐκατονταετηρίδος. Ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντίνου πόλει εἶχεν ἡ μονὴ τῶν Ἰβήρων ἐν Φαναρίῳ (ἔξω τῆς Πετρίου πύλης). Εἰς τὸ Τζουμπαλὶ εἶχεν ἡ μονὴ Βατοπεδίου, παραχωρηθὲν εἰς τὴν κοινότητα τῶν τῆς συνοικίας ὁρθοδόξων, ὅπου ἀνηγέρθη ἡ ξυλίνη οἰκοδομὴ τοῦ παρθεναγωγείου τῆς συνοικίας. Ἡ μονὴ τοῦ ἀγίου Παντελεήμονος (ἡ ωσσικὴ) εἶχε τὸν ναὸν τοῦ ἀγίου Νικολάου — ὅχι Προ-

δρόμου τῆς Πέτρας, ὃς ἔγραψεν δὲ Ιατρὸς Mordtmann — ἐν Σαλμὰ Τομπρούκ καὶ τὸ Ἀγίασμα τοῦ Θεολόγου ἐν Βογιατζήκιοι τοῦ θρακικοῦ Βοσπόρου — ἀλλ’ εἰς τὸ Βεβέκι (τὸ Βε ὡς Μπε) τοῦ αὐτοῦ Βοσπόρου εἶχεν ἡ τῶν Ἰβήρων.

Εἰς τὰς ἐπαρχίας τοῦ τουρκικοῦ κράτους ὑπῆρχον ἔως τῆς ΙΘ' ἐκατονταετηρίδος ἄγιορειτικῶν μονῶν μετόχια πολλά. ⁷ Ισως ἡ μονὴ τῶν Ἰβήρων εἶχε τὰ περισσότερα. Τίς ἐμπορεῖ ὑπὲρ πιστεύσης ὅτι καὶ εἰς τὸν Πόντον ὑπῆρχον τοιαῦτα; Τῷ 1723 βατοπεδηρὸν κελλίον, ἄνευ ναοῦ, ὑπῆρχεν ἐν Οἰνόῃ τοῦ Πόντου (βλ. Πατριαρχ. Ἐφημερίδας ἐν ἔτει). Εἰς τὴν Τζάκυνθον ἀνακαλύπτεται σήμερον ἡ Διονυσιάτικη Ἀγία Σοφία, ἵσως δὲ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἀνευρεθῇ καὶ εἰς ἑκάστην τῶν νήσων τοῦ Ἰονίου Πελάγους ἀνὰ ἐν (ἢ δύο) διότι ὑπῆρχον ἐπαρχίαι πτωχαὶ ἀνεχόμεναι τρία ἢ τέσσαρα· ἡ τῆς Προικονήσου εἶχεν ἐν Ἰβηριτικὸν ἐν Αὔλωνίᾳ (Πασά — Λιμάν) ἄνευ ναοῦ, ἐν Κουτλουμουσιανόν, τὸ Στηλάρι, κτίσιον ἐρυμάνον, ἐν Μαρμαρᾷ, ἐν Δοχειαρίτικον, αὐτόθι, καὶ ἐν Βατοπεδηνόν, θαυμάσιον καὶ πλούσιον μετὰ ναοῦ, ἐν Ἀφούσιᾳ.

Τῶν παρὸτοι χαρτίων, προτάττω τὸ τοῦ Διονυσίου, εὐμορφότατα γεγραμμένον, φέρον καὶ σφραγίδα, δεύτερον δὲ θέτω τὸ τῆς Λαύρας· φέρουσι δὲ καὶ τὰ δύο διλιγίστας ἀνορθογραφίας.

A'.

† Ἐν τῷ ὀρόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ! Ἐτος ἀπὸ τῆς ἐνδόξου καὶ ἐνσάρχου οἰκονομίας αχριβ', ἐν τῷ ἀγιωτύμῳ τοῦ Ἀθωνος ὅρει, ἡμεῖς οἱ ἐνδικούμενοι μοναχοί, ἐν τῇ σεβασμάτι μονῇ τοῦ ἐνδόξου προφήτου, προδόρου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου τῇ ἐπονομαζομένῃ τοῦ ἀγίου Διονυσίου, ὃ τε καθηγούμενος καὶ ἀπαντεῖς οἱ ἐνδικούμενοι ἴερομόναχοι καὶ γέροντες τῆς συνάξεως, θέλομεν καὶ δίδομεν τὴν πᾶσαν ἡμῶν ἔξονσίαν καὶ ἀπεργαζόμεθα κομησάριον γενεράλην, τὸν πανοσιώτατον προηγούμενον καὶ ἐν ἴερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς πατρᾶσι κύριοιν Γερβάσιον, ὃπου ἀν εὐρεθῆ, ἢ εἰς τὴν Τζάκυνθον, ἢ εἰς τὴν Βενετίαν, ἢ εἰς τὴν Κεφαλλίναν, ἢ εἰς ἄλλον τινὰ τόπον, καὶ νὰ ἐμπορῷ νὰ πέρνη καὶ νὰ δίδῃ, ὡς κομιασάριος ἀληθινὸς καὶ πρόσωπον τοῦ μοναστηρίου, νὰ σκονδέρῃ, νὰ σκοντζεδέρῃ, νὰ πακτώνῃ, νὰ κτίζῃ καὶ νὰ χαλᾶ, καὶ ὅτι αὐτὸς ποιήσει τινὰς νὰ μὴν ἐμπορῇ νὰ τοῦ κόντραδίῃ. Εἴ τις χρεωστεῖ τοῦ μοναστηρίου, ἐὰν καὶ θέλῃ νὰ τὰ σκονδέρη περβία τῶν γαστάλδων, ἢ με κάθια τρόπον ὡσᾶν αὐτὸς βούλεται· ἔξόχως δὲ διὰ τὸ Μετόχιον, ὃποι ἔχομεν εἰς τὴν Τζάκυνθον, τὸ ἐπονομαζόμενον Εἴς τὴν Ἀγία Σοφία, ἐὰν εὐρεθῶσι τινὲς καὶ θελήσωσιν ἐναντιωθῆναι, τὴν κοντζεσιὸν ὃποι μᾶς ἔχουν καμωμένην, αὐτὸς νὰ δύναται μὲ πᾶσαν ἔξονσίαν νὰ κοντραδίῃ πασα ἐνὸς ἀνθρώπου, εἰς πᾶσαν κρίσιν καθὼς θέλει τοῦ φανῆ. Λιὰ τοῦτο γὰρ συνήχθημεν ἀπαντεῖς, καὶ μὲ γνώμην πάντων τῶν γερόντων καὶ

ἰερομονάχων, ὡς εἶρηται, ἐποιήσαμεν τὴν παροῦσαν γραφὴν τῆς κομηταρίας. Ποιοῦμεν δὲ δρον ἀραιμεταξὺ ἡμῶν, ὅντα ἐὰν εὐρεθῇ τις ἐξ ἡμῶν τινὰ καιρὸν καὶ θέλῃ ἐναντιωθῆναι τοῖς παρ’ ἡμῶν γενομένοις, ἔστω ἀφωρισμένος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος, καὶ τὰ κληρονόμος γένηται τῆς τοῦ Ἰούδα μερίδος, ὅντα μὴ μετέρη δρια πατέρων. Ταῦτα δὲ ἐποιήσαμεν εἰς πίστωσιν τῆς ἀληθείας, ὅντα ἄφανστα διὰμετωσι τὰ παρ’ ἡμῶν γενόμενα γράμματα καὶ δῆματα. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα. Ὅμεις δὲ ἔργωσθε, ὥς θεῖαι καὶ ἑραὶ κεφαλαί.

† Ο καθηγούμενος τῆς σεβασμίας τοῦ ἀγίου Διονυσίου μονῆς Κωνστάντιος ἰερομόναχος καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἐν Χριστῷ ἀδελφοί] οἱ τε προηγούμενοι Παρθένιος καὶ Μελέτιος οἱερομόναχοι. Νικηφόρος καὶ Νεόφυτος προηγούμενοι.

Σημείωσις ὅπισθεν τοῦ γράμματος, ἀπὸ 18 Δεκεμβρίου 1682, καθιστᾶ γνωστὸν ὅτι, ἐφημέριος τοῦ ναοῦ τοῦ Μετοχίου τῆς Ἀγίας Σοφίας ἦτο Μητροφάνης ἰερομόναχος, ἐκ τῶν ἀδελφῶν καὶ αὐτὸς τῆς τοῦ Διονυσίου μονῆς.

B'.

Ἄρχαιότερον τοῦ προηγούμενου τὸ δεύτερον τοῦτο γράμμα δυσκόλως ἐμπορεῖ ὅντα ἀποφανθῆ τις ἐκ τῆς ἀναγνώσεως, εἴπερ ἐγράφη τῷ 1660, ἢ 1606, διότι τὸ τρίτον τῆς ἐν ἀρχῇ λέξεως στοιχεῖον δυνατὸν ὅντα ἀναγνωσθῆ καὶ φέρεται φέρεται.

« τὸ φέρεται αὐτοῦ τοῦ προηγούμενου τοῦτο γράμμα δυσκόλως ἐμπορεῖ ὅντα ἀποφανθῆ τις ἐκ τῆς ἀναγνώσεως, εἴπερ ἐγράφη τῷ 1660, ἢ 1606, διότι τὸ τρίτον τῆς ἐν ἀρχῇ λέξεως στοιχεῖον δυνατὸν ὅντα ἀναγνωσθῆ καὶ φέρεται φέρεται. Επείπερ ἐγώ τε Ἀνθίμιος ἰερομόναχος καὶ προηγούμενος τῆς σεβασμίας καὶ εὐαγγῆλος μονῆς τῆς μεγάλης καὶ βασιλικῆς ἀγίας Λάβρας, κειμένης ἐν τῷ περιωράμῳ Ἀγίῳ Όρει τοῦ Ἀθωνος, σταλεῖς σὺν τῷ ἰεροδιακόνῳ κυρίῳ Ναθαναήλ εἰς διακονίαν τῆς αὐτῆς σεβασμίας μονῆς παρὰ τῆς ἰερᾶς συνάξεως, κατὰ τὸ ἔθος τῶν μοναστηρίων, καὶ ἔχοντες θέλημα, ἐν ὅπερ καὶ τύχοιμεν, ποιεῖν τε ἐπίτροπον τῆς αὐτῆς μονῆς εἰς ἐπικουριάν δηλαδὴ ζητεῖν τὰ δικαιώματα τοῦ ἄνωθι σεβασμίου φροντιστηρίου, καὶ ὅντα οἱ ἐρχόμενοι μετέπειτα ἀδελφοὶ εὐρίσκειν τὸν συνεργοῦντα καὶ ἐπίκουρον οἵτοις δήποτε καιροῖς τύχοιεν, ὅμεις, τυχόντες ἐν ταύτῃ τῇ περιφήμῳ νήσῳ¹⁾ Ζακύνθου, καὶ γράμμα φέροντες παρὰ τῆς τῶν πατέρων συνάξεως πρὸς τὸν εὐγενῆ Κύριον Πέτρον Καπνήσιν,²⁾ καὶ ἡμῶν ἵκετενόντων γενέσθαι αὐτὸν ἐπίτροπον ἡμέτερον, ὡς ἐδήλωσε τὸ πρὸς αὐτὸν γράμμα, καὶ ἡ ἡ (;) εὐγένεια αὐτοῦ κατεδέξατο, δηλοποιοῦμεν αὐτὸν διὰ δημοσίου νοταρίου τοιοῦτον εἶναι, καὶ ζητεῖν πάντα τὰ δίκαια τῆς ἄνωθι μονῆς, ὡς γνήσιος ἀδελφός, καὶ ἀνὰ κεῖνας λαμβάνειν πᾶν δίκαιώμα, ἐπιδιδόντας τοῖς ἐν διαφόροις καιροῖς καὶ χρόνοις σαφεστάταις ἀποδείξειν, ἐκ τῆς αὐτῶν μονῆς ἀφικνουμένοις πατράσιν, ὅντα κομίζειν πρὸς τὸ ἄνωθι φροντιστήριον μάλιστά γε

1. ἐν τῷ γράμματι διὰ δύο σ=νήσσω.

2. κατ' ἀντίθετον γραφήν ὅχι Καπνήσιν, ἀλλὰ Καπνίσην.

ἔχων ἔξουσίαν ποιῆσαι καὶ ἐπίτροπον οἱ φρόντισταις καιρῷ ἀν καὶ βούλοιτο, εἰς ἐπικονομάταις τοῦ τε μοναστηρίου καὶ τῶν ἀφικνουμένων πατέρων, ὑπὸ μαρτυρίας τῶν κάτωθι

- † 'Εγὼ Εὐθύμιος ἵερομόναχος Ἡρακλεώτης μαρτυρῶ τὰ ἀνωθεντικά
- † 'Εγὼ Γιαμᾶς Σαληναρχῆς μάρτυρος ταανωθι
- † "Ἀνδριμος ἵερομόναχος καὶ προηγούμενος ἐκ τῆς βασιλικῆς μεγάλης Λαύρας τοῦ "Ἀθωνος βιβαῖων ὑπέγραψα

Υποσημείωσίς τις ὑποκάτω τοῦ γράμματος χρόνον γραφῆς φέρουσα 1660, Αὔγουστου 18, βεβαιοῦ σαφῶς τὸν χρόνον τῆς ἐκδόσεως τοῦ διττοεπιτροπικοῦ καὶ τὸ δικαίωμα τὸ χορηγούμενον εἰς τὸν ἐπίτροπον ἵνα διορίζῃ καὶ αὐτὸς ἐπίτροπον. Λαϊκὸν ἐπίτροπον, οὗ τὸ ὄνομα μετὰ καὶ τοῦ τῆς « συμβίας καὶ τῶν τέκνων » — εἴπερ εἶχεν — ἐμνημονεύετο κατὰ τὰς ἴεροτελεστίας ἐν ταῖς μοναῖς ταῖς ἀγιορειτικαῖς. Εἶχον αὖται πρό πολλῶν ἐτῶν, ὑπῆρχε δὲ ἐπὶ τούτῳ καὶ μικρά τις ἀκολουθία ἀναγινωσκομένη ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ μέλλοντος ἐπιτρόπου, ἰσταμένου κάτωθι τοῦ μεγάλου πολυελάίου τοῦ « καθολικοῦ » (μεγάλου ναοῦ) τῆς ἀναγορευούσης τὸν ἐπίτροπον μονῆς, φοροῦντα δάσσον μοναχικόν. Ἡκουσα ταῦτα ἀπὸ στόματος τοῦ πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ', ἀφοῦ, τῷ 1899, εἰς τὴν « Ἐκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν » ἐξέδωκα τὴν βραχεῖαν τυπικὴν διάταξιν τῆς ἀναγορεύσεως « μοναχῶν λαϊκῶν » τῆς ἐν Κωνσταντίνου πόλει μονῆς τοῦ Φιλανθρωπού, κατὰ τὸν ΙΒ', ἵσως καὶ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, ὅτε ἡ μονὴ ἦτο γυναικεία, ἀνδρεία τὸ πρότερον. Παράχροδος δῆμος ἡ εἰς μοναχὸν φιλανθρωπηνόν, λαϊκὸν δῆμον καὶ ἐν πόλει ζῶντα ψαλψωδία τῆς δεήσεως « Ἄγκαλας πατρικὰς διανοῖξαι μοι σπεῦσον· ἀσώτως τὸν ἐμὸν κατηγάλωσα βίον », ἀφοῦ προσδόκιμον ἦτο ἡνταῦθα τὸν βίον ἀσώτως ἐφ' ὅσον χρόνον ἔξη. Δυνατὸν ἐνταῦθα ἡνταῦθα προσθέσω, ἀν « μή με πλανᾶ ὁ λογισμός » — ὅτι, κατὰ τοιοῦτον τρόπον καὶ διὰ τοιοῦτον λόγον κατεσκευάσθησαν αἱ παρὰ βυζαντινοῖς οἰκογένειαι τῶν Φιλανθρωπηνῶν.

Σημειώσεως ἀξίαν κρίνω τὴν λέξιν (ἐν τῷ Β' γράμματι) « φροντιστήριον » (ἀντὶ μοναστηρίου) σπανίως, ἢ ἀπαξ, ἐν Ἀγίῳ Ὁρει γραφεῖσαν, ἀν « μή με πλανᾶ ὁ λογισμός ». Ἐπίσης καὶ διὰ τὸν μοναχὸν Εὐθύμιον Ἡρακλεώτην, ὃν νομίζω ἔνα τῶν ἐκ Κρήτης μετὰ τὸ 1650 προσφύγων εἰς τὰς Ἰονίας Πελάγει νήσους καὶ τὰς Σποράδας Κάσον, Λέσβον, Πάτμον, Σύμην κλπ.

Εἶδεν δὲ ἀναγνώστης μου γραφομένην δὶς τὴν πλάνην τοῦ λογισμοῦ, γνωστὴν τοῖς ἐν Ἀγίῳ Ὁρει, χρησιμοποιηθεῖσαν καὶ ὑπὸ ἐμοῦ εἰς διατριβὴν μικρὰν περὶ ἀγιορειτικῶν ὑποθέσεων, ὅθεν πιστεύω ὅτι θὰ τίχω τῆς συγγνώμης τῶν ἀναγνωστῶν — ἐκτὸς ἐὰν καὶ ἐνταῦθα, τρίτην ταύτην φοράν, μὲ πλανᾶ ὁ λογισμός.